

İflahsızın Memed (Orhan Kemal 'in "Gurbet Kuşları" adlı Romanı) **Bilinçli**

Karakter İflahsızın Yusuf'un oğlu olan İflahsızın Memed babası gibi rahat yaşam arzusu ile İstanbul'a yerleşen köylüsü Gafur'dan aldığı mektup üzerine İstanbul'a göçme kararı alır ve bu kararla da hayatının değişeceğine inanır. Hayata karşı olan hakim olma ve yaşamın içinde olma arzusu Memed'i daha çok mücadeleci kılar ve hedefleri uğruna çok çalışır. İstanbul'a gittiğinde azimle okuma yazma öğrenen Memed, insanların kendisini küçük görme gibi davranışlarına da sesini çıkartmadan meslek edinmek için uğraşır. Hüseyin Bey'in yanında inşaata başlar, çok çalışkan, itaatli ve dikkatli biridir. Babasının yaptığı gibi köye geri dönmek yerine daha fazla İstanbul'da hayatın içinde olmak için, okur, araştırır ve sorgular. Olumlu düşünce yapısı ve en önemlisi azmi sayesinde fabrikada çalışmaya başlar ve en büyük arzusu olan evini de yaparak kendi ayakları üzerinde yaşamaya odaklanır.

Aktiviteler Memed Çukurova'dan İstanbul'a bir heves uğruna gelir. İstanbul'u ve sokaklarını pek beğendiği için fırsat buldukça gezer. Bazen sigara içer. Saflığı ve cahiliyeti nedeni ile kendini değiştirmek için okuma yazma öğrenir. Öğrendikten sonra ise ne kadar gazete eline geçerse okur, bilinçlenir. Arkadaşları ile kahvehanelere gider. Bir şantiyede baba mesleği olan duvar ustalığını öğrenir ve çok çalışır. Yanında çalıştığı Hüseyin'in Beyin katibi yaralanınca okuma yazma bildiği için dükkanda katiplik yapmaya başlar. Ayşe ile evlenir, kendilerine gecekondü ev yaparlar.

ÖRNEK ANILAR

Düşünceli Memed, büyükşehir görmüş babasının sözlerini aklına getirmeden edemez. Parasızlıktan rahat yaşam uğruna geldiği gurbet ellerde en yakın bildiği hemşerisi tarafından bile soğukluk görmesi, Gafur tarafından dışlanması, insanların tavırları, yalan dolan gibi entrikalar kendisini daha da düşünceli bir hale sokar, üzüdür, babasının köydeyken ona anlattıklarını sorgulamaya başlar: "Ne diye gelmişti sanki? Babası gitme demişti. Ne diye dinlememişti babasını? Geri dönemez, babasının yanına varamaz, burda kalsa kalmak güç. Yer bilmez, yurt bilmez, kimseyi tanımaz. Bilse, tanışsa bile herkes yadırgı. Üç buçuk kuruşu var, kardaşına düşman olan kardaşların arasında onu da kaptırınca..."

Pişman İflahsızın Memed, hemşerisi Gafur tarafından rest alıp, aç açıkta kalınca koca kalabalık şehir İstanbul'a geldiğine pişman olur, yanında bir eş dost ve güvenilir biri olmaması Memed'i üzer: "-Babam dedi ki, bırak İstanbul'u dedi ki, var git Çukurova'ya, orda bildik, tanıdık çok dedi ki. Dinlemedim. Bilir miydim Gafur ağamın dırnaksızlık edeceğini? Dimek o dükkân onun değil?"

Gururlu Aslında Memed'in kimseye muhtaç olma gibi bir arzusu yoktur lakin mecburiyetleri dolayısıyla insanları bir süre idare eder. En büyük emeli kendi kendine yetebilmek olan Memed, yatacak ev bir de iş bulunca mutlu olur ve karşısında babası varmış gibi kendi kendine söylenir: "Doğruymuşsun baba. Lâkin ona değil, hiç kimseye mudaram olmadan iş buldum. Hammal Veli diye bir oğlan vardı, eyi uşak. O beni arkaladı. Yata- cak yer uydurdu. Geceliği elli kuruş. Hacı emmi de bana iş buluverdi!"

Geleneksel Şehirde yattığı yerde sürekli kötü rüyalar gören Memed, kızgın sacın üzerinde namaz kılma rüyası ile dini duyguların devamını getirmediği için içsel devinim yaşar. Özünde gelenek ve göreneklerine bağlı kalmayı kendine bir ödev edinmiş olan Memed, her adımında, başına gelen her olayda babasının ona anlattıklarından ve öğütlerinden alıntılar verir, yaşadığı dinsel olgularda dahi babasından öğrendiği şekilde devam eder; "Dışarı adımını besmeleyle attı. Babasından öğütlüydü. Sabahleyin uyandı mı, her şeyden önce besmele çekmeliydi. Solunda yatıyorsa, sağına dönmeli, sağından kalkmalıydı. Giyinirken, ilkin sağ çorabını, caketinin sağ kolunu, yemeği yerken de kaşığı mücerret sağ eliyle tutmalıydı. Bütün bunları yalnız babasından değil, Boyalısakal imamdan, anasından, komşulardan, arkadaşlarından duya duya bellemiş, düşünmeden gereğince yapıyordu."

Sabırlı İflahsızın Memed soncunda ulaşacağı emeğinin karşılığını düşündükçe kendisine kızanlara, alay edenlere, küçümseyenlere dahi kızmaz, hep sabırlı davranır. Şantiyede çalışırken kendisine tekme atan adama dahi bu nedenle aldırış etmez; "Mavi pantolonlu gülüyordu. İflahsızın Memed kızdıysa da aldırmadı. On ikibuçuğun hatırı vardı. Bir tekme, beş tekme, isterse anasına avradına söğsün."

Hırslı Memed, Gafur'a ve kendini küçük görenlere inat alfabe öğrenmek okumak ve yazmak ister. Dahası babasına ve köylüsüne de kendini kanıtlama çabası vardır. Bunun için de şantiyede çalışırken dahi öğrendiği harfleri aklından sürekli tekrar eder; "Ne inip kalkan kazmanın, ne de inip kalkan kazma darbeleriyle bozulup dağılan duvarın farkındaydı. Aklında, aklının içinde alfabetesi, Yeni yeni bellemeğe başladığı heceleri boyuna tekrarlıyordu: -Be e bee, Be o boo, Be i bii..."

Güvensiz Etrafında yardım etmeye çalışan veya çalışmayan herkese karşı temkinli yaklaşan Memed, insanlara karşı güvensizdir. Kendisine yardım etmeye çalışan Hammal Veli'nin yatakta yatarken parasını çalabileceği endişesi ile paraları adamın kendisinde ellemeyeceği yerlere saklayarak kendince çözüm bulur. Zira ona göre adam çakır gözlü olduğu için güvenilirmez biridir, parayı alsa da geri ödemez; “Uyuyamıyor, korkuyordu. Ya paralarını çaldırırsa? Hacı emminin iş bulduğuna yerinen Veli'den korkuyordu en çok. Kumarda ütüzüştü. üstünü başını o değilden arar, ceplerinde bulamayınca apış aralarına el atar, orda bulurdu.”

Cahil/Saf İflâhsızın Memed, hiçbir şey bilmeden geldiği gurbette duyduğu yeni şeyleri öğrenme telaşındadır. Yeni öğrendiği kelimeleri ilgi ile sorarak anlamak ister. Hacı Emmi'nin günah tasvirleri ile Kastamonulu'nun açıklamaları arasında kalan saf Memed, öylesine cahildir ki devletin içinde yaşadığı durumlardan bile bihaberdir. Arkadaşı kendisine 6-7 Eylül'de İstanbul'da meydana gelen yağmalama olaylarını anlattığında bile halkın düştüğü ve düşeceği vaziyeti değil de eğer o dönem orda olsa yağmadan elde edeceği ganimeti düşünür; “Ne olursa olsun, iflâhsızın Memed gene de o yıllarda İstanbul'da olmayı isterdi. Mâdem altınlar, elmaslar, her bir şey ortalığa dökülmüş, çok değil, bir iki bir şeyler kap, kaç, sakla. Şimdi çıkar meydana...”

Utangaç Tıpkı Kastamonulu'nun kendisini geneleve ilk götürdüğündeki tepkisi gibi Memed, kızlarla ilgili ikili ilişkilerinde çekingenleşir. Başkalarının kadınlarla ilgili hakkında söylenti çıkarabilecek olmasını dahi kafasına takar. Çalıştığı yapıda beğendiği Ayşe'nin kendisine iyi davranması, konuşması her ne kadar hoşuna gitse de Memed, hizmetçi Ayşe ile konuşunca kızarır ve kızın da kendini sevebileceğine ihtimal veremez; “Kadıköy'ün güzelliği başkaydı. Şirin şirin köşkler, bahçeler, ağaçlar, ağaçların aralarında kısa fistanları renk renk kızlar, kadınlar... Birden Ayşe ilişti gözüne. Taş merdivenin başından bakıyordu. Ona mı bakıyordu yoksa? Yanaklar al al oldu, yanmağa başladı.”Yok canım..” diye geçirdi. “Bana ne demiye baksın?” Kuru ustadan boş taşı aldı. Kız hâlâ orda, bakıyordu. Ona bakmıyorsa kime bakıyordu? Döndü, ardında kimse yoktu. Masmavi gök, gökte bir parça beyaz bulut. Ona bakıyordu, mücerret ona. Lâkin sahi miydi acaba?”

İnatçı Ayşe ile evlendikten sonra Memed, babası İflâhsızın Yusuf'un da kendileri ile İstanbul'da yaşamasını ister. Onun bu isteğine Ayşe her ne kadar karşı da çıksa kocasının inadını kıramadığını görünce mecburen kabullenir. Fakat birlikte zaman geçirdikçe babasının cahil biri olduğuna kanaat getiren Memed, babasının dediklerini yapmak istemez, onunla inatlaştığı için de sürekli kavga ederler; “-Akşam gene ağaynan birlikteydik, sabahleyin de birlikte geldik. Ağa da, hanım da senin kendi partilerine yazılmam istiyorlar haberin olsun! Memed'in yüzünden isteksizliğin sıkıntısı geçti. Bunu sezen Yusuf üsteledi: -Duydun mu? Yoksa burda ekmek yiyemen habarın olsun! Memed omuz silkti.

-Ne omuz silkiyon lan? İşinden atar seni, başka yerde de ekmek bulamazsın!

-Bulamazsam bulamayım..”

Azimli/Pozitif Çalışkan ve azimli bir yapıda olan Memed, karısı ve doğacak çocukları için hayallerinde kurduğu yaşam için bir eve sahip olmalıdır. Bu nedenle çok sıkıntılı ve dertli günler geçirir fakat yine de olumlu ve pozitif düşünmekten kendini alamaz, Memed, her şeyi göze alarak gecekondu kurmaya karar verir: “Arsayı alalım bitsin gitsin! diye geçirdi. Kiraya verdiğimizizin biraz fazlasını arsayla Hacı Baha'ya veririk dişimizi eyice sıkarak, ne yapalım? Sonunda iyi kötü bir ev saabı oluruk...”